

Podpora nadaných žáků

ve volebních programech stran a hnutí

ALENA BIČÁKOVÁ¹

Shrnutí systémových problémů v identifikaci nadaných žáků a jejich podpory v České republice a přehled toho, jak se odrazily v předvolebních programech. Navazujeme na video-spot **IDEA Talks pro volby 2025** .

Klíčové problémy a doporučení²

- Nadaní³ mezi mladými jsou pro každou společnost nesmírně důležití. Jako dospělí mohou posouvat hranice vědy i technologického vývoje prostřednictvím nových objevů a inovací, mnohem častěji získávají nové patenty. Tím přispívají k hospodářskému růstu země. I pro Českou republiku je proto zásadní včas talenty rozpoznávat a podporovat je v jejich rozvoji.
- Systém podpory talentů v řadě českých škol zůstává nedostatečný a velký podíl nadaných dlouhodobě přehlíží. Identifikace nadání u dětí je založena hlavně na iniciativě rodičů a učitelů, kteří doporučí otestování žáka u specialistů. Mnoho rodičů však nadání dětí nerozpozná, expertiza v identifikaci talentu se nedostává i většině učitelů. Talent zůstává výrazně přehlížen u dětí se slabým sociálním zázemím. Identifikaci talentu také brzdí zakořeněné stereotypy, například v případě dívek. Nedostatečná podpora nadaných přispívá k reprodukci sociálně-ekonomických rozdílů v české společnosti.
- České školství potřebuje efektivnější koncepci podpory nadaných dětí. Základem by mělo být zavedení plošného systému identifikace nadaných dětí přímo ve školách, který by nahradil dosavadní přístup založený pouze na doporučení učitelů nebo iniciativě rodičů. Důležitá je zvýšená pozornost při identifikaci nadání dívek a dětí ze znevýhodněného prostředí a jejich cílená podpora, včetně poskytování informací rodičům a školám. V neposlední řadě je také žádoucí osvěta a vzdělávání učitelů, rodičů i veřejnosti o tom, jak nadání rozpoznat a jak s ním dále pracovat. Vliv podpůrných opatření by pak měl být průběžně vyhodnocován, aby bylo možné systém nastavit co nejefektivněji.
- Nedostatečné využití nadání českých dívek se mimo jiné projevuje velmi nízkým zastoupením žen ve vědecko-technických oborech, přestože odpovídající nadání je mezi oběma pohlavími víceméně vyrovnané. Způsobují to nejen stereotypy v nižším očekávání talentu u dívek, ale také nedostatečná podpora možností sladit profesní a rodinný život žen matek. Jelikož jsou zaměstnání ve vědecko-technických oborech výrazně lépe placená, přispívá to také k přetrvávajícím genderovým nerovnostem v příjmech.

1 Alena Bičáková působí v IDEA při CERGE-EI . Přehled vznikl díky podpoře Nadace RSJ v rámci projektu Talent. Přehled reprezentuje pouze názor autora a nepředstavuje oficiální stanovisko Ekonomického ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK (CERGE).

2 Podrobnosti k problematice podpory nadaných dětí v Česku lze dohledat ve studiích IDEA .

3 Pojmům „nadání“ a „talent“ bývá někdy přisuzován odlišný význam. Tento přehled je však používá jako synonyma ve smyslu nadprůměrné inteligence v určité oblasti.

Identifikace a podpora talentů v programech politických stran a hnutí

	„Pro nadané žáky zajistíme podmínky, které podpoří jejich talent a rozvoj. Společné vzdělávání považujeme za důležité, ale podrobíme ho zásadní revizi, aby péče o znevýhodněné žáky nebyla na úkor ostatních dětí.“ „Vytvoříme také kvalitní podmínky pro rozvoj nadaných žáků, kteří budou mít možnost plně rozvinout svůj potenciál.“ 🔗
	„Podpora talentovaných dětí – diagnostika a individuální rozvoj nadaných dětí prostřednictvím systému mikrocertifikátů.“ 🔗
	Zveřejněný program k tématu nic neobsahuje. 🔗
	„Podpoříme nadané studenty, těm poskytneme individuální přístup, speciální programy a rozvineme jejich talent.“ „Podpoříme: ... Podporu nadaných studentů.“ 🔗
	„Vzdělávací systém by se měl zaměřit také na výchovu talentů a oceňovat výjimečné výkony spíše než usilovat o inkluzi a rovné výsledky.“ 🔗
	„Inkluze s rozumem: Upravíme pravidla inkluze, aby nebránila rozvoji nadaných studentů. Zajistíme, aby byla cílená a smysluplná, přizpůsobíme výuku individuálním potřebám studentů. Každý tak bude rozvíjet svůj potenciál na maximum.“ 🔗
	Zveřejněný program k tématu nic neobsahuje. 🔗
	„Zajištění možnosti provádět včasnou diagnostiku už v mateřské škole za účelem poskytnutí specifické podpory dětem se speciálními vzdělávacími potřebami, dětem z méně podnětného prostředí i talentovaným dětem, a to v souladu s jejich individuálními vzdělávacími potřebami.“ „Podpoříme vznik vzdělávacích programů pro učitele, aby uměli lépe rozpoznat nadané děti a pracovat s nimi.“ „Navrhujeme efektivní změnu financování regionálního školství, která umožní navýšit finanční prostředky pro školy působící v objektivně náročnějších podmínkách. Zlepšíme strukturu výuky a zajistíme adekvátní podporu talentovaných žáků.“ 🔗

Stručné postřehy k programům

- Potřebu podpory nadaných dětí zmiňují jen některé programy a ty až v překvapivé shodě. Shoda je dána nekonfliktností tématu a obecností příslibu. Konkrétnější řešení však programy až na jeden neslibují. **Motoristé** sice navrhuji systém mikrocertifikátů, ale dále ho nevysvětlují.⁴
- Nejblíže k původním doporučením z **IDEA Talks pro volby 2025** a studie na str. 61 , je program **STAN**. Jako jediný také zmiňuje potřebu řešit problém nedostatečné identifikace talentů. Navrhuje včasnou diagnostiku specifických potřeb různých skupin dětí, včetně nadaných, už v mateřské školce. O diagnostice ve školách či konkrétním způsobu podpory nadaných dětí se nevyjadřuje. Zdůrazňuje však potřebu vzdělávacích programů pro učitele, aby dokázali nadané žáky rozeznat a pracovat s nimi. Zároveň zmiňuje podporu nadaných žáků ze znevýhodněných poměrů.
- Některé programy dávají podporu nadaných do souvislosti s kontroverzními tématy víceletých gymnázií a inkluze. Jedná se však o zástupná řešení a jen volně související témata. Systém víceletých gymnázií sice v současnosti absenci podpory a speciálních programů pro nadané děti částečně nahrazuje, ale jen ve velmi omezené a nedostatečné míře. Ani reforma víceletých gymnázií ani reforma či zrušení inkluze nedostatečnost systému identifikace a podpory nadaných dětí nevyřeší.
- O podpoře nadaných dívek či zvýšení až extrémně nízkého zastoupení žen ve vědecko-technických oborech se volební programy nezmiňují.

⁴ Jedná se o krátké studijní programy ukončené získáním mikrocertifikátu, tedy potvrzení o konkrétních dovednostech získaných v daném kurzu. V základním ani středním školství se tento nástroj nepoužívá. Vzhledem k tomu, že mikrocertifikáty jsou nástrojem, který se používá v dospělém věku, například v rámci celoživotního vzdělávání, u vysokoškolských studentů nebo profesních kvalifikací, je jejich využití pro podporu nadaných dětí nejasné. Termín se v této oblasti vyskytuje pouze v případě mikrocertifikátů učitelům za absolvování krátkého kurzu k tomu, jak efektivně pracovat s nadanými dětmi .